

Міністерство освіти і науки України

Кіровоградський національний технічний університет

Кафедра іноземних мов

АНОТУВАННЯ І РЕФЕРУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ для підготовки аспірантів і здобувачів до кандидатського іспиту з іноземної мови

Кіровоград - 2015

Миценко В.І. Анотування і реферування

(Методичні рекомендації для підготовки аспірантів і здобувачів до кандидатського іспиту з іноземної мови). Кіровоград. – КНТУ, 2015. – 16 с.

Методичні рекомендації містять теоретичні й практичні матеріали для анотування і реферування. Слухачі мають уважно вивчити теоретичний матеріал, дотримуючись обов'язкових вимог до складання анотацій і рефератів з прочитаної оригінальної літератури за фахом. Коректно використовувати логіко-граматичні лексичні одиниці, мовні кліше, характерні для англійської науково-технічної літератури, виконати практичні завдання, тест, відповісти на контрольні питання для самоперевірки освоєного матеріалу.

Затверджено на засіданні кафедри іноземних мов
(протокол № 3 від 6.10.2015)

Схвалено Вченою радою Кіровоградського національного технічного університету

Вступ

Особливе значення у вузі при навчанні іноземній мові є придбання студентом професійної компетенції, знань, умінь й навичок, які необхідні в професійній діяльності, що базується на засвоєнні інформації про досягнення науково-технічної думки в нашій країні й за рубежом, що знаходить висвітлення в цілому ряді видань, серед яких можна виділити наступні основні види:

- Галузеві довідники, підручники, статті, газети;
- Спеціальні науково-технічні журнали;
- Матеріали наукових конгресів, конференцій, симпозіумів і т.п.;
- Патентні описи;
- Каталоги, проспекти;
- Стандарти й нормативи;
- Інструкції й методичні вказівки;

Кожний з перерахованих видів науково-технічної літератури має своє значення і являє собою інформативну первинну документацію.

Використання джерел іноземною мовою найчастіше переслідує наступні цілі:

- 1) знайомство з публікацією з певної проблеми;
- 2) з'ясування основних напрямків у тій або іншій сфері;
- 3) підбір матеріалу для наукової праці;
- 4) складання бібліографії з певного питання;
- 5) патентний пошук;
- 6) вивчення конструкції нових приладів;
- 7) вивчення супровідної документації до приладів закордонного виробництва.

Залежно від практичної цінності науково-технічної інформації й цілей використання джерел, вони обробляються по-різному. Основними видами переробки іноземних друкованих видань є:

1. Складання бібліографічних описів.
2. Анотування, реферування, науково-технічний переклад.
3. Складання оглядів з певної тематики.

Анотація й реферат

Анотація й реферат стали важливими засобами, які ефективно забезпечують швидкий обмін новою науково-технічною інформацією, саме вони істотно скорочують час фахівців на обробку інформації. Сутність анотування й реферування полягає в максимальному скороченні обсягу джерела інформації при істотному збереженні його основного змісту. Принциповою основою для такої компресії інформації є надмірність мови й відсутність однозначної відповідності між змістом думки й формою мовного добутку, що виражає цю думку. При реферуванні повідомлення звільняється від усього другорядного, ілюстративного, що пояснює; зберігається лише сама суть змісту. Анотація й реферат покликані давати лише саму істотну інформацію про нові досягнення науки й техніки. Таким чином, анотація й реферат виконують важливу функцію: вони знайомлять читача з наявністю джерел потрібної інформації, тобто проводять її систематизацію.

Реферат й анотація відносяться до вторинних документальних джерел наукової інформації. Це ті документи, у яких повідомляються відомості про первинні документи, перетворення інформації відбувається в процесі вивчення кожного первинного документа або певної їхньої сукупності, наприклад, збірника статей, і підготовці інформації, що відображає найбільш істотні елементи цих документів. На основі використання вторинних документів комплектуються інформативні видання, такі як, реферативні журнали, довідкова література, наукові переклади й ін. Реферати й анотації становлять зміст реферативних журналів.

Здійснюючи компресію першоджерел, анотація й реферат роблять це принципово різними способами. Якщо анотація лише перераховує ті питання, які освітлені в першоджерелі, не розкриваючи самого змісту цих питань, то реферат не тільки перераховує всі ці питання, але й повідомляє істотний зміст кожного з них. Можна сказати, що анотація лише повідомляє, про що написано у першоджерелі, а реферат інформує про те, що написано по кожному з порушених питань.

Звідси робимо висновок, що анотація є лише показником для відбору першоджерел і не може їх замінити, у той час як реферат цілком може замінити саме першоджерело, тому що повідомляє весь істотний зміст матеріалу.

Як було сказано вище, для кожного із цих видів характерна певна ступінь згортання інформації на основі її попереднього аналізу.

Анотування

Анотація (від лат. *annotatio* - зауваження) – коротка характеристика змісту матеріалу у друкованому чи рукописному видах. Вона являє собою гранично стислу описову характеристику першоджерела. У ній в узагальненому виді розкривається тематика публікації без повного розкриття її змісту. Анотація дає відповідь на питання, про що говориться в первинному джерелі інформації.

Анотації по змісту й цільовому призначенні можуть бути довідкові й рекомендаційні. Довідкові анотації розкривають тематику документів і повідомляють які-небудь відомості про нього, але не дають критичної оцінки. Рекомендаційні анотації містять оцінку документа з погляду його придатності для певної категорії читачів.

По охопленню змісту анотованого документа й читацького призначення розрізняють загальні й спеціалізовані анотації. Загальні анотації характеризують документ у цілому й розраховані на широке коло читачів. Спеціалізовані анотації розкривають документ лише в певних аспектах, що цікавлять вузького фахівця. Вони можуть бути зовсім короткими, що складаються з декількох слів або невеликих фраз, і розгорнутими до 20-30 рядків, але й у цьому випадку, на відміну від реферату, дають у стислій формі тільки самі основні положення й висновки документів.

В анотації вказують лише істотні ознаки змісту документа, тобто ті, які дозволяють виявити його наукове й практичне значення й новизну, відрізнити його від інших, близьких до нього по тематиці й цільовому призначенню. При складанні анотації не слід переказувати зміст документів (висновки, рекомендації, фактичний матеріал). Потрібно звести до мінімуму використання складних зворотів, уживання особистих й вказівних займенників.

Загальні вимоги до написання анотацій, є наступними:

1. Призначення анотації. Від цього залежить повнота охоплення й зміст заключної частини.
2. Обсяг анотації коливається від 500-2000 друкованих знаків.
3. Дотримання логічності структури, яка може відрізнитися від порядку викладу в оригіналі.
4. Дотримання мовних особливостей анотації, що містить у собі наступне:
 - виклад основних положень оригіналу просто, ясно, коротко;
 - запобігання повторень, у тому числі й заголовка статті;
 - дотримання єдності термінів і скорочень;
 - використання загальноприйнятих скорочень;
 - уживання безособових конструкцій типу «розглядається..., аналізується..., повідомляється...» і пасивного стану;
 - запобігання використанню прикметників, прислівників, які не впливають на зміст;
 - використання деяких узагальнюючих слів і словосполучень, що забезпечують логічні зв'язки, між окремими частинами висловлень типу «як показано...», «..., однак», «отже...» і т.д.

Склад анотації:

1. Вступна частина - бібліографічний опис.
2. Основна частина - перелік основних проблем у публікації.
3. Заключна частина - коротка характеристика й оцінка, призначення роботи, яка анотується (кому адресується дана публікація).

Отже, **анотація** - це короткий, узагальнений опис (характеристика) тексту книги, статті. Перед текстом анотації даються вихідні дані (автор, назва, місце й час видання) у номінативній формі. Ці дані можна включити й у першу частину анотації. Анотація звичайно складається з двох частин.

У першій частині формулюється основна тема книги, статті; у другій частині перераховуються (називаються) основні положення. Суб'єкт дії в анотації звичайно не називається, тому що він відомий з контексту; активніше вживаються пасивні конструкції (дієслівні й дієприкметникові).

Зразок анотації:

Фролов І.Г. Глобальні проблеми, людина й долі людства //Філософія й політика в сучасному світі. - М.: Наука, 2005.-С. 44-60.

Стаття присвячена впливу глобальних проблем на різні сторони життя людини і на вирішення питання про майбутнє цивілізації. У статті розглядаються шляхи й методи вирішення глобальних проблем мислителями різних напрямків.

Реферування

Реферат (від лат. «*refero*», що означає «повідомляю») представляє собою короткий виклад у письмовому виді або у формі публічної доповіді змісту наукової праці (праць), літератури по темі з розкриттям основного змісту по всіх важливих питаннях, супроводжується оцінкою й висновками референта. Він повинен дати читачеві об'єктивне представлення про характер освітлюваної роботи, викласти найбільш істотні моменти її змісту.

На відміну від анотації реферат не тільки дає відповідь на питання про що говориться в первинному друкованому документі, але й що говориться, тобто яка основна інформація міститься в першоджерелі, яке реферується. Реферат дає опис первинного документа, сповіщає про вихід у світ й про наявність відповідних первинних документів, також він є джерелом для одержання довідкових даних і самостійним засобом наукової інформації. Реферат може бути виконаний у письмовому виді й у формі усної доповіді.

Ціль реферату – дати читачеві відносно повне представлення про питання, які викладені у першоджерелі і звільнити користувача від необхідності повного перекладу першоджерела.

Розрізняють два основних види рефератів:

1. Інформативний реферат (реферат-конспект).
2. Індикативний реферат (резюме).

Інформативний реферат містить в узагальненому виді всі основні положення оригіналу, відомості про методiku дослідження, використанні устаткування й сфери застосування. Найпоширенішою формою є інформативний реферат.

В **індикативному рефераті** приводяться не всі положення, а тільки ті, які тісно пов'язані з темою документа, який реферується.

Реферати, складені по одному джерелу, називаються **монографічними**. Реферати, складені по декількох джерелах на одну тему, є **оглядовими**.

Серед численних видів рефератів варто виділити спеціалізовані реферати, у яких виклад орієнтований на фахівців певної області або певного роду діяльності (наприклад, викладачів фізики) і враховує їхні запити.

При всьому своєму різноманітті реферати мають деякі загальні риси. У рефераті не використовуються міркування й історичні екскурси. Матеріал подається у формі консультації або опису фактів. Інформація викладається точно, коротко, без перекручувань і суб'єктивних оцінок. Стислість досягається багато в чому за рахунок використання термінологічної лексики, а також застосування таблиць, формул, ілюстрацій. Текст реферату не повинен бути скороченим перекладом або механічним переказом матеріалу. У ньому повинне бути виділено все те, що заслуговує на особливу увагу з погляду новизни й можливості використання в майбутній виробничій або науково-дослідницькій роботі. У тексті реферату не повинне бути повторень й загальних фраз. Виключається використання прямого мовлення й діалогів. Доцільно включити в текст реферату основні висновки автора першоджерела.

Виклад реферату відрізняється граничною точністю, що досягається за рахунок ощадливої структури речення й правильного уживання термінів. Вони допомагають із максимальною точністю передати зміст первинних документів. Для стислості рефератів розумно використати скорочення термінів. Система скорочення дозволяє досягти значної економії місця без шкоди для змісту. Такі скорочення можуть бути й загальноприйнятими в мові (adj. - прил.) і типовими для даного джерела.

Для мови реферату властиве використання певних граматико-стилістичних засобів. До них у першу чергу варто віднести прості речення, які сприяють швидкому сприйняттю реферату. Для характеристики різних процесів можуть бути використані дієприкметникові звороти, що забезпечують економію обсягу. Уживання невизначено-особистих речень дозволяє зосередити увагу читача тільки на істотному, наприклад, «аналізують, застосовують, розглядають і т.д.».

Особливістю мови реферату є велика кількість перерахувань, яке з'являється в результаті стиску логічного викладу. Перерахування можуть мати вигляд переліку або лише називати порушені в роботі другорядні питання, наприклад, «розглянуті різні підходи до вирішення проблеми, представлений докладний перелік їхнього аналізу й т.д.».

Для підвищення інформативної й довідкової ролі реферату використовуються ілюстрації й схеми роботи, яка реферується.

Обсяг реферату коливається залежно від первинного друкованого документа й характеру реферату й може становити 1/8 або 10-15 % від обсягу першоджерела.

Сутність і методи компресії матеріалу першоджерела

Можливість виражати ту саму думку різними словами лежить в основі компресії матеріалу при реферуванні. У змісті кожної думки завжди є головне й другорядне, є причини й наслідки, є логічні посилки і є логічні висновки. Всі ці елементи становлять зміст усього повідомлення, реферат же покликаний передати не всі це повідомлення, а лише основну інформацію, що міститься в ньому. Так, якщо наслідки не мають істотного значення для практичного використання, то в рефераті вони не знаходять свого вираження, точно так само можуть опускатися різні посилання при збереженні висновків.

У ході реферування завжди виконуються два завдання:

- виділення основного й головного;
- коротке формулювання цього головного.

Таким чином, скорочення вихідного матеріалу йде двома шляхами: по лінії відсівання другорядного й несуттєвого й по лінії перефразовування головної думки в коротку форму мовного добутку.

Експериментально встановлено, що для успішного виконання цих двох завдань необхідно користуватися наступною послідовністю дій:

1. Проводиться поверхневий перегляд первинного документа й ознайомлення із загальним змістом. Звертається увага на заголовки, графіки, малюнки й т.д.
2. Текст читається вдруге більш уважно для ознайомлення із загальним змістом і для цілісного сприйняття. На даному етапі визначаються значення незнайомих слів по контексту й по словнику. Необхідно досконально зрозуміти всі нюанси змісту, розібратися в науково-технічній стороні освітлюваного питання і, якщо необхідно, то поповнити свої знання з цього питання з інших доступних джерел. Значну допомогу можуть зробити різні енциклопедичні довідники спеціальна література на рідній мові. Спеціалізація референта в певній області досить бажана, тому що значно заощаджує час попереднього ознайомлення з матеріалом.
3. Визначається основна тема тексту.
4. Проводиться значеннєвий аналіз тексту з метою виділення абзаців, інформації, що підтверджує, розкриває або уточнює заголовок тексту, а, отже, і основну тему. Абзаци, що містять інформацію з теми, відзначаються знаком (+), де немає істотної інформації знаком (-). Абзаци, що вимагають проведення додаткового аналізу, відзначаються знаком (?). Часто вже саме джерело має розбивку на глави й розділи.
5. Перечитуються абзаци, що викликали труднощі в розумінні. Якщо виникає необхідність, робиться переклад. Після з'ясування змісту уривка він позначається знаком (+) або (-).
6. Розподіляється весь матеріал статті на три групи по ступені його важливості:
 - а) виділення найбільш важливих повідомлень, що вимагають точного й повного відображення в рефераті;
 - б) виділення другорядної інформації, яку варто передати в скороченому виді;
 - в) виділення малозначної інформації, яку можна опустити;
7. Визначається ключова думка кожного абзацу, відзначеного знайомим (+), що записується з номером абзацу. Таким чином, складається логічний план тексту. Бажано всі пункти плану

формулювати називними реченнями, залишаючи на папері після кожного пункту плану вільне місце для наступного формулювання головної думки цього розділу. Називні речення легше всього перетворити в речення, що формулюють головну думку кожного розділу й найважливіші докази, що підкріплюють цю думку, що й становить сутність самого реферування. Головна думка й докази записуються одним або двома короткими реченнями. Завершивши в такий спосіб обробку всіх пунктів плану, необхідно сформулювати головну думку всього першоджерела, якщо це не зроблено самим автором.

Складання реферату

Реферат, як правило, включає наступні частини:

- бібліографічний опис первинного документа (якщо реферат носить оглядовий характер, то бібліографічний опис всіх прореферованих статей розташовується за абеткою по першій букві прізвища автора);
- реферативна частина (текст реферату);
- Довідковий апарат, тобто додаткові відомості й примітки.

Текст реферату рекомендується будувати за наступним планом:

- 1) Вступна частина, де говориться про мету й методику дослідження або розробку. Вступна частина починається із предметної рубрики, найменування області й розділу знань, до якої відноситься матеріал, що реферується. Далі вказується тема реферату, тобто більше вузька предметна віднесеність статті.
- 2) Описова частина, що включає конкретні дані про предмет дослідження або розробки, його досліджуваних властивостях; тимчасові й просторові характеристики дослідження. Описова частина починається з головної думки першоджерела. Звичайно в статті головна думка стає ясною лише при читанні всього матеріалу, у рефераті ж з її починається виклад змісту, вона передує всім висновкам й доказам. Така послідовність викладу необхідна для того, щоб із самого початку викладу зорієнтувати читача відносно основного змісту джерела. Виявлення головної думки джерела стає досить відповідальною справою референта й вимагає від нього вдумливого відношення до матеріалу, що реферується. Іноді ця головна думка самим автором навіть не формулюється, а лише мається на увазі. Референтові необхідно зуміти стисло сформулювати цю головну думку, не вносячи в неї своїх коментарів. Далі зміст реферованого матеріалу викладається в послідовності першоджерела. Як правило, дається формулювання питання, приводиться висновок з цього питання й необхідний ланцюг доказів у їхній логічній послідовності.
- 3) Заклучна частина, що містить висновки автора по матеріалу, який реферується. Безумовно, висновки автора впливають із головної думки, тому виявлення головної думки допомагає зрозуміти й висновки автора. Іноді висновки автора відсутні, і тоді цей пункт реферату випадає.

Завершити реферат коротким коментарем за схемою:

- актуальність матеріалу;
- на кого цей матеріал розрахований;
- ступінь прогресивності матеріалу.

Склавши повний текст реферату, його варто перечитати й при необхідності внести стилістичні виправлення, прагнучи з'єднати окремі пункти реферату в єдиний зв'язний текст, домагаючись логічного розвитку єдиної для всього матеріалу думки.

Складання анотації ведеться тим же шляхом, але завершується вона лише стадією складання докладного плану. Формулювання пунктів плану переносяться в текст анотації. Процес анотування завершується стилістичною доробкою тексту анотації.

Типові помилки при написанні реферату

При складанні реферату варто уникати типових помилок, серед яких можна згадати такі, як:

- занадто висока інформативність тексту й втрата основної інформації;
- відсутність послідовності (рекомендується при читанні робити чорнові начерки, не користуючись авторським текстом);

- перекручування змісту (мовні труднощі варто вирішувати з викладачем, а технічні - з фахівцями). Для написання анотацій і рефератів потрібно не просто перекладати іноземний текст, а знаходити основний сенс тексту.

Спостереження показують, що прагнення до дослівного перекладу часто приводить до нерозуміння змісту тексту в цілому;

- порушення специфіки стилю (перевага віддається невизначено-особовим конструкціям, насичення тексту термінологією, а не описом, вживання загальноприйнятих й обговорених на початку статті скорочень й простих речень типу «підмет-присудок» і т.д.) Для правильного розуміння специфіки стилю наведений список дієслів, широко використовуваних у текстах рефератів:

а) уживані для перерахування основних питань: автор розглядає, описує, аналізує, називає, розкриває, говорить, розбирає, показує, викладає, висвітлює, зупиняється, повідомляє.

б) уживані для позначення дослідницького або експериментального матеріалу: автор досліджує, висловлює, розробляє припущення, доводить, висуває, з'ясовує, уважає, стверджує, думає.

в) уживані для передачі визначень і градацій, класифікації конкретних проблем, питань: автор визначає (дає визначення), перераховує (ознаки, риси, властивості), характеризує, порівнює, формулює, зіставляє, констатує.

г) уживані для перерахування питань, розглянутих в першоджерелі попутно: автор стосується, зауважує, зачіпає, намічає, згадує.

д) передавальні слова й думки, які автор першоджерела виділяє особливо:

автор виділяє, відзначає, підкреслює, затверджує, повторює, спеціально зупиняється, неодноразово повертається, звертає увагу, приділяє увагу, концентрує увагу, загострює увагу, акцентує увагу, зосереджує увагу;

е) використовувані для узагальнень, підведення підсумків: автор робить висновок, підсумовує, узагальнює, підводить підсумки;

е) фіксуючі, що відзначають аргументацію автора першоджерела з використанням прикладів, цитат, ілюстрацій, цифр, усіляких даних: автор приводить приклади (цифри, таблиці), посилається, опирається, аргументує, обґрунтовує, ілюструє, підтверджує, доводить, порівнює, зіставляє, співвідносить, виходить, протиставляє, цитує;

ж) використовувані для вираження позиції автора: автор погоджується (згодний), заперечує, суперечить, сперечається, спростовує, полемізує, критикує, розходиться в поглядах, висуває (приводить) заперечення, аргументи доказу.

Підбиваючи підсумок, можна резюмувати наступне:

1. Реферат - це композиційно організований, узагальнений виклад змісту джерела інформації (статті, ряду статей, монографії й ін.).

2. Реферат складається із трьох частин: загальна характеристика тексту (вихідні дані, формулювання теми); опис основного змісту; висновки референта. Реферат повинен розкривати основні концепції вихідного тексту.

Реферативний виклад повинен бути стислим.

3. Ціль реферування: створити "текст про текст". Варто уникати зв'язку типу: в 1 абзаці, в 2 абзаці й т.д. Рясне цитування перетворює реферат в конспект. Реферат може містити також й оцінні елементи (не можна не погодитися, автор вдало ілюструє й ін.).

Модель реферату наукової статті

1. Вступна частина реферату

У статті "...", яку розміщено в журналі "..." №... за ... рік, розглядаються питання (проблеми, шляхи, методи). Автор статті - відомий учений... Стаття називається (зветься..., за назвою..., озаглавлена..., під заголовком..., опублікована в...)

2. Тема статті, її загальна характеристика

Тема статті -... (Стаття на тему..., Стаття присвячена темі (проблемі, питанню)...)... Стаття являє собою узагальнення (виклад, опис, аналіз, огляд).

3. Проблема статті

У статті мова йде... (про що?), (говориться (про що?)), розглядається (що?), дається оцінка (чому?, чого?), аналіз (чого?), виклад (чого?). Сутність проблеми зводиться... (до чого?), полягає (у чому?), складається (в чому?).

4. Композиція статті

Стаття ділиться на ... частини (складається з ... частин, починається (із чого?), закінчується (чим?)...).

5. Опис основного змісту статті

У вступі формулюється ...(що?) (дається визначення ...(чого?)) На початку статті визначаються (викладаються) мета (завдання)... Далі дається загальна характеристика проблеми (глав, частин), дослідження, статті... У статті автор ставить (зачіпає, висвітлює) наступні проблеми, (зупиняється (на чому?) стосується (чого?)...) В основній частині викладається (що?), приводиться аргументація (на користь чого? проти чого?), дається узагальнення (чого?) (науковий опис (чого?)... У статті також порушені такі питання, як...

6. Ілюстрація автором своїх положень

Автор приводить (посилається на) приклад(и) (факти, цифри, дані), які підтверджують, що ілюструють його положення... У статті приводиться, дається...

7. Висновок, висновки автора

Автор доходить до висновку, що... (робить висновок, підбиває підсумок). Наприкінці статті підводять підсумки (чого?) На закінчення автор говорить, що, (стверджує, що)... На закінчення говориться, що... (про що?) Сутність вищевикладеного зводиться до (наступного)...

8. Висновки й оцінки референта

У підсумку можна (необхідно, хотілося б) сказати (підкреслити, відзначити)... Таким чином, у статті знайшло відбиття... (переконливо доведено..., одержали вичерпне висвітлення...)... Оцінюючи роботу в цілому, можна затверджувати... Безумовною заслугою автора є... Зasluga автора складається (полягає) (у чому ?)... Основна цінність роботи складається (полягає) (у чому ?)... Недоліком роботи є... До переваг (недоліків) роботи ставляться... З теоретичної (практичної) точки зору важливо (істотно)... Викликають заперечення (сумнів)... Не можна (не) погодитися з... Істотним недоліком роботи можна вважати... У статті під заголовком "...", поміщеної в журналі "...", № ... за ... рік, викладаються погляди (проблеми, питання)... Пропонована увазі читачів стаття (книга, монографія) представляє собою детальне (загальне) викладення питань... Розглянута стаття присвячена темі (проблемі, питанню...) У статті розглядаються питання, що мають важливе значення для... Актуальність розглянутої проблеми, за словами автора, визначається тим, що... Тема статті (питання, розглянуті в статті) представляє великий інтерес... Основна тема статті відповідає завданням... Вибір теми статті (дослідження) закономірний, не випадковий... На початку статті автор дає обґрунтування актуальності теми (проблеми, питання, ідеї)... Потім дається характеристика цілей і завдань дослідження (статті). Розглянута стаття складається із двох (трьох) частин. Автор дає визначення (порівняльну характеристику, огляд, аналіз)... Потім автор зупиняється на таких проблемах, як... Автор докладно зупиняється на історії виникнення (зародження, появи, становлення)... Автор викладає в хронологічній послідовності історію... Автор докладно (коротко) описує (класифікує, характеризує) факти... Автор приводить докази справедливості своєї точки зору.

Далі в статті приводиться цілий ряд прикладів, що доводять правильність (справедливість)... У статті дається узагальнення ..., приводяться добре аргументовані докази... На закінчення автор говорить про те, що... Викладені (розглянуті) у статті питання (проблеми) представляють інтерес не тільки для..., але й для... Треба помітити (підкреслити), що... Безсумнівний інтерес представляють висновки автора про те, що... Найбільш важливими з висновків автора представляються наступні... Це, по-перше..., по-друге..., по-третє..., і, нарешті...

Мовні кліше для написання рефератів й анотацій

Велику увагу варто приділити обробці спеціальних кліше, характерних для жанру реферату й анотації. **Кліше** – це мовний стереотип, готовий зворот, використовуваний у якості легко відтвореного у певних умовах і контекстах стандарту. У науковому викладі є ряд подібних мовних стереотипів. Вони полегшують процес комунікації, заощаджують зусилля, розумову енергію й час реферанта-перекладача і його адресата. Для вироблення автоматизму в реферанта-

перекладача необхідна класифікація основних кліше. Зручна класифікація побудована на понятійній основі. Відповідно до неї кліше групуються залежно від загального поняття з ним зв'язаного, усередині якого розглядаються більше дрібні угруповання. Наприклад, на англійській мові:

1. Загальна характеристика статті: The paper (article) under discussion (consideration) is intended (aims) to describe (explain, examine, survey) ...
2. Завдання, поставлені автором: The author outlines (points out, reviews, analyses)...
3. Оцінка отриманих результатів дослідження: The results obtained confirm (lead to, show)...
4. Підведення підсумків, висновків по роботі: The paper summarizes, in summing up to author, at the end of the article the author sums up...

Зразки кліше, які використовуються в анотуванні англійською мовою

The article deals with ...
As the title implies the article describes ...
The paper is concerned with...
It is known that...
It should be noted about...
The fact that ... is stressed.
A mention should be made about ...
It is spoken in detail about...
It is reported that ...
The text gives valuable information on...
Much attention is given to...
It is shown that...
The following conclusions are drawn...
The paper looks at recent research dealing with...
The main idea of the article is...
It gives a detailed analysis of...
It draws our attention to...
It is stressed that...
The article is of great help to ...
The article is of interest to ...

Зразки кліше, які використовуються в реферування англійською мовою

The paper is devoted to (is concerned with)
The paper deals with
The investigation (the research) is carried out
The experiment (analysis) is made
The measurements (calculations) are made
The research includes (covers, consists of)
The data (the results of ...) are presented (given, analyzed, compared with, collected)....
The results agree well with the theory
The results proved to be interesting (reliable)
The new theory (technique) is developed (worked out, proposed, suggested, advanced)
The new method (technique) is discussed (tested, described, shown)
This method (theory) is based on
This method is now generally accepted
The purpose of the experiment is to show
The purpose of the research is to prove (test, develop, summarize, find)
Special attention is paid (given) to
Some factors are taken into consideration (account)
Some factors are omitted (neglected)
The scientists conclude (come to conclusion)
The paper (instrument) is designed for

The instrument is widely used
A brief account is given of
The author refers to ...
Reference is made to
The author gives a review of
There are several solutions of the problem
There is some interesting information in the paper
It is expected (observed) that
It is reported (known, demonstrated) that
It appears (seems, proves) that
It is likely (certain, sure)
It is possible to obtain
It is important to verify
It is necessary to introduce
It is impossible to account for
It should be remembered (noted, mentioned) ...

Контрольні питання для самоперевірки

1. Які джерела інформації є основними видами переробки іноземних друкованих видань?
2. Який принцип найбільш актуальний для компресії інформації при складанні анотацій і рефератів?
3. Яка основна мета написання реферату?
4. Чим відрізняється анотація від реферату?
5. Яка основна функція бібліографічного опису?
6. Як можна оформити бібліографічний опис, якщо реферуються або анотуються іноземні документи?
7. Які відмінні риси інформативного й індикативного видів реферату?
8. Що таке анотація?
9. Які складові частини має анотація?
10. Як підходять кліше, використовувані при написанні анотацій й рефератів?

Тест

1. Які джерела переробки науково-технічної інформації мають першорядне значення?
 - a. Бібліографічні описи, анотації й реферати.
 - b. Каталоги й рекламні проспекти.
 - c. Газети й інструкції.
2. У чому полягає сутність анотування й реферування?
 - a. У максимальному збільшенні обсягу тексту за рахунок використання несуттєвих деталей.
 - b. У максимальному ускладненні граматичної структури за рахунок застосування дієприкметникових зворотів і герундійних конструкцій.
 - c. У максимальному скороченні обсягу джерела інформації при істотному збереженні його основного змісту.
3. З якою метою складається реферат?
 - a. Щоб змусити читача прочитати першоджерело й перевести його повністю.
 - b. Щоб дати читачеві відносно повне подання про порушені в першоджерелі питання і звільнити його від перекладу оригіналу.
 - c. Щоб створити в читача швидке представлення про порушені в першоджерелі питання і змусити його перевести оригінал.
4. Для чого складається бібліографічний опис?
 - a. Щоб ознайомити читача з головними персонажами першоджерела й сформувати в нього позитивне відношення до них.

- b. Щоб ознайомити читача з попередніми досягненнями науково-технічного прогресу в повній формі.
 - c. Щоб сповістити читача про публікацію, яка вийшла у світ або готується до друку на певну тему.
5. Якого роду відомості містить інформативний реферат?
- a. Всі деталі оригіналу.
 - b. Всі основні положення оригіналу в узагальненому виді.
 - c. Всі стилістичні особливості оригіналу.
6. Що являє собою анотація?
- a. Анотація містить повну інформацію, що характеризує граматичні особливості першоджерела.
 - b. Анотація містить деталізовану інформацію про прийоми перекладу оригіналу.
 - c. Анотація являє собою гранично стислу описову характеристику першоджерела.
7. У якій частині анотації розглядається перелік порушених проблем?
- a. У вступній частині.
 - b. В основній частині.
 - c. У заключній частині.
8. Які вирази переважають у рефератах й анотаціях?
- a. Спеціальні кліше.
 - b. Вирази з подвійним запереченням.
 - c. Вирази з дієсловом “to be”.

Додатки **Types of Translation**

Due to the continuing evolvement of the translation industry there are now certain terms used to define specialist translations that do not fall under a general category. This brief guide offers an explanation of some of the more common translation terms used.

Administrative translation

The translation of administrative texts. Although administrative has a very broad meaning, in terms of translation it refers to common texts used within businesses and organisations that are used in day to day management. It can also be stretched to cover texts with similar functions in government.

Commercial translation

Commercial translation or business translation covers any sort of document used in the business world such as correspondence, company accounts, tender documents, reports, etc. Commercial translations require specialist translators with knowledge of terminology used in the business world.

Computer translation

Not to be confused with CAT, computer assisted translations, which refer to translations carried out by software. Computer translation is the translation of anything to do with computers such as software, manuals, help files, etc.

Economic translation

Similar to commercial or business translation, economic translation is simply a more specific term used for the translation of documents relating to the field of economics. Such texts are usually a lot more academic in nature.

Financial translation

Financial translation is the translation of texts of a financial nature. Anything from banking to asset management to stocks and bonds could be covered.

General translation

A general translation is the simplest of translations. A general text means that the language used is not high level and to a certain extent could be in layman's terms. There is no specific or technical terminology used. Most translations carried out fall under this category.

Legal translation

Legal translations are one of the trickiest translations known. At its simplest level it means the translation of legal documents such as statutes, contracts and treaties.

A legal translation will always need specialist attention. This is because law is culture-dependent and requires a translator with an excellent understanding of both the source and target cultures.

Most translation agencies would only ever use professional legal to undertake such work. This is because there is no real margin for error; the mistranslation of a passage in a contract could, for example, have disastrous consequences.

When translating a text within the field of law, the translator should keep the following in mind. The legal system of the source text is structured in a way that suits that culture and this is reflected in the legal language; similarly, the target text is to be read by someone who is familiar with another legal system and its language.

Literary translation

A literary translation is the translation of literature such as novels, poems, plays and poems.

The translation of literary works is considered by many one of the highest forms of translation as it involves so much more than simply translating text. A literary translator must be capable of also translating feelings, cultural nuances, humour and other subtle elements of a piece of work.

Some go as far as to say that literary translations are not really possible. In 1959 the Russian-born linguist Roman Jakobson went as far as to declare that "poetry by definition [was] untranslatable". In 1974 the American poet James Merrill wrote a poem, "Lost in Translation," which in part explores this subject.

Medical translation

A medical translation will cover anything from the medical field from the packaging of medicine to manuals for medical equipments to medical books.

Like legal translation, medical translation is specialisation where a mistranslation can have grave consequences.

Technical translation

A technical translation has a broad meaning. It usually refers to certain fields such as IT or manufacturing and deals with texts such as manuals and instructions. Technical translations are usually more expensive than general translations as they contain a high amount of terminology that only a specialist translator could deal with.

Untranslatability

Untranslatability is a property of a text, or of any utterance, in one language, for which no equivalent text or utterance can be found in another language when translated.

Terms depends on their nature, as well as on the translator's knowledge of the languages in question.

Quite often, a text or utterance that is considered to be "untranslatable" is actually a lexical gap. That is, there is no one-to-one equivalence between the word, expression or turn of phrase in the source language

and another word, expression or turn of phrase in the target language. A translator can, however, resort to a number of translation procedures to compensate for this. Untranslatability is a property of a text, or of any utterance, in one language, for which no equivalent text or utterance can be found in another language when translated.

Adaptation

An adaptation, also known as a free translation, is a procedure whereby the translator replaces a term with cultural connotations, where those connotations are restricted to readers of the original language text, with a term with corresponding cultural connotations that would be familiar to readers of the translated text.

Adaptation is often used when translating poetry, works of theatre, and advertising.

Borrowing

Borrowing is a translation procedure whereby the translator uses a word or expression from the source text in the target text unmodified.

In English text, borrowings not sufficiently anglicised are normally in italics.

Compensation

Compensation is a translation procedure whereby the translator solves the problem of aspects of the source text that cannot take the same form in the target language by replacing these aspects with other elements or forms in the source text.

For example, many languages have two forms of the second person pronoun, namely an informal\singular form and a formal\plural form. This is known as T-V distinction, found in French (tu vs. vous), Spanish (tú / vos vs. usted), Russian (ты vs. вы), Dutch (jij vs. u), Bengali (aapni vs. tumi vs. tui) and German (du / Ihr vs. Sie), for example, but not contemporary English.

Paraphrase

Paraphrase, sometimes called periphrasis, is a translation procedure whereby the translator replaces a word in the source text by a group of words or an expression in the target text.

Translator's note

A translator's note is a note (usually a footnote or an endnote) added by the translator to the target text to provide additional information pertaining to the limits of the translation, the cultural background, or any other explanations.

Some translation exams allow or demand such notes. Some translators regard resorting to notes as a failure, although this view is not shared by most professionals.

Peculiarities of Technical Documents Translation

Technical terminology is some kind of jargon which should be known, understood and used correctly. Technical and scientific documents are full of special terms, acronyms and symbols. Unlike literary texts which can be interpreted quite freely, any technical text is a set of special terms and they must be translated adequately.

It means that the translator should not only know the technical terminology of the original language, but also know target language equivalents. For this reason, the most difficult thing in technical translation is finding the appropriate Russian terms. If no equivalent can be found then technical translator is allowed to use analogues, synonyms or descriptions.

There is one more problem facing a technical translator – various acronyms and abbreviations used in certain countries. Russia adheres to the State Standards (so called GOSTs); other countries have less strict requirements so translation process is related to additional difficulties.

Any parts of speech can be abbreviated, e.g. assembly - assy, without - w/o, weight to volume - w/v, etc. Acronyms can be presented both in small and in capital letters, as a solid word, as separate letters or in a stroke, with or without full stops, in plural with the final -s, in the end of a word, etc. Some acronyms have tens of meanings.

Зразок анотування англійською мовою

Sample Annotation (et al.-та інші, blue-chip компану-першокласна компанія)

(1) Trevor, C.O., Lansford, B. and Black, J.W. (2004). Employee turnover and job performance: monitoring the influences of salary growth and promotion. *Journal of Armchair Psychology*. Vol 113, no.1, pp. 56-64. (2) In this article Trevor et al. review the influences of pay and job opportunities in respect to job performance, turnover rates and employee motivation. (3) The authors use data gained through organisational surveys of blue-chip companies in Vancouver, Canada to try to identify the main causes of employee turnover and whether it is linked to salary growth. (4) Their research focuses on assessing a range of pay structures such as pay for performance and organisational reward schemes. (5) The article is useful to my research topic, as Trevor et al. suggest that there are numerous reasons for employee turnover and variances (розбіжності) in employee motivation and performance. (6) The main limitation of the article is that the survey sample was restricted to mid-level management, (7) thus the authors indicate that further, more extensive, research needs to be undertaken to develop a more in-depth understanding of employee turnover and job performance. (8) This article will not form the basis of my research; however it will be useful supplementary information for my research on pay structures.

Key

- (1) Citation
- (2) Introduction
- (3) Aims & Research
- (4) Scope (сфера дослідження)
- (5) Usefulness (to your research/ to a particular topic)
- (6) Limitations
- (7) Conclusions
- (8) Reflection (explain how this work illuminates your topic or how it will fit in with your research)

PRACTICAL TASKS

Task 1. Read the text “Laser lidar” and study the summary to this text.

Laser lidar

Laser-based lidar (light detection and ranging) has also proven to be an important tool for oceanographers. While satellite pictures of the ocean surface provide insight into overall ocean health and hyperspectral imaging provides more insight, lidar is able to penetrate beneath the surface and obtain more specific data, even in murky coastal waters. In addition, lidar is not limited to cloudless skies or daylight hours.

“One of the difficulties of passive satellite-based systems is that there is water surface reflectance, water-column influence, water chemistry, and also the influence of the bottom”, said Chuck Bostater, director of the remote sensing lab at Florida Tech University (Melbourne, FL). “In shallow waters we want to know the quality of the water and remotely sense the water column without having the signal contaminated by the water column or the bottom”.

A typical lidar system comprises a laser transmitter, receiver telescope, photodetectors, and range-resolving detection electronics. In coastal lidar studies, a 532-nm laser is typically used because it is well absorbed by the constituents in the water and so penetrates deeper in turbid or dirty water (400 to 490 nm penetrates deepest in clear ocean water). The laser transmits a short pulse of light in a specific direction. The light interacts with molecules in the air, and the molecules send a small fraction of the light back to telescope, where it is measured by the photodetectors.

Abstract (Summary)

Laser lidar. "Laser Focus World", 2003, v 46, №3, p45.

The text focuses on the use of laser-based lidar in oceanography.

The ability of lidar to penetrate into the ocean surface to obtain specific data in murky coastal waters is specially mentioned.

Particular attention is given to the advantage of laser-based lidars over passive satellite-based systems in obtaining signals not being contaminated by the water column or the bottom.

A typical lidar system is described with emphasis on the way it works.

This information may be of interest to research teams engaged in studying shallow waters.

Література

1. Айзенкоп С.М., Багдасарова В.В., Васина Н.С., Глущенко И.Н. Учебное пособие по техническому переводу. - Ростов н/Д: Изд-во: «Феникс», 1996. – 228с.
2. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. – СПб.: Изд-во «Союз», 2001. – 288с.
3. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – СПб.: Лениздат, 2002. – 320с.
4. Колодяжная Ж.А. Основные понятия об аннотировании и реферировании научных документов. Источники науч.-техн. информации и их аналитико-синтетическая обработка. - М., 2002. С. 25-45.
5. Л.П. Маркушевская, Ю.А. Цапаева Аннотирование и реферирование (методические рекомендации для самостоятельной работы студентов). СПб ГУ ИТМО, 2008. – 51 с.
6. Славина Г., Харьковский З., Антонова Е. Аннотирование и реферирование. Учебное пособие по английскому языку. - М.: Высшая школа, 2006. 186с.
7. Borko H., Bernier Ch. Abstracting concepts and methods. — N.Y, 2007.